

Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų reglamentavimo esminiai pokyčiai

NATURALIT

Gintaras Gaidys

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
prie Aplinkos ministerijos

Metodinis-analitinis centras

2023-09-28

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

DĖL SAUGOMŲ TERITORIJŲ STRATEGINIO PLANAVIMO DOKUMENTŲ RENGIMO
TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

2023 m. gegužės 25 d. Nr. D1-164/IV-463
Vilnius

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 28 straipsnio 9 dalimi ir įgyvendindami Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. liepos 12 d. nutarimo Nr. 597 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą“ 5.1 papunktį:

1. T v i r t i n a m e Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo tvarkos aprašą (pridedama).
2. N u s t a t o m e, kad iki šio įsakymo įsigaliojimo pradėti rengti saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentai baigiami rengti, derinami ir tvirtinami pagal iki šio įsakymo įsigaliojimo galiojusį teisinį reguliavimą.
3. N u s t a t o m e, kad šis įsakymas įsigalioja 2023 m. rugpjūčio 1 d.

Aplinkos ministras

Kultūros ministras

Simonas Gentvilas

Simonas Kairys

Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų (SPD)

rengimo tvarkos **Aprašas:**

- yra skirtas **gamtos** ir **kultūros paveldo vertybių** apsaugai ir tvarkymui.
- Aprašas supaprastino dokumentų rengimą, tvirtinimą bei keitimą; išgrynino atskiras SPD rūšis, apibrėžė dokumentų paskirtis, dokumentų turinį bei rengimo tikslus.

Reglamentavimo apimtis:

Aprašas nustato:

1. saugomų teritorijų;
2. „Natura 2000“ tinklo **teritorijų, įskaitant vietoves**, atitinkančias gamtinių buveinių apsaugai ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, **ar jų dalių SPD tikslus, turinį, rengimo, viešinimo, derinimo, tvirtinimo, peržiūros ir keitimo tvarką.**

SVARBU!

Siekiant įgyvendinti žalos prevencijos principą:

SPD gali būti nustatytos apsaugos ir (ar) tvarkymo priemonės ir kitoms teritorijoms, esančioms už Lietuvos Respublikos saugomos teritorijos ar tinklo „Natura 2000“ teritorijos ribų, jeigu tai būtina teritorijose saugomų gamtos ar kultūros vertybių palankiai apsaugos būklei užtikrinti ar atkurti.

(atvejai, kai neigiamas poveikis pasireiškia iš šalia esančių ar tolimesnių vietovių (kurios nėra ST ar Natura 2000), tačiau daro neigiamą poveikį saugomoms vertybėms, esančioms ST ar Natura 2000 teritorijoje).

Mažinamas rengiamų dokumentų skaičius:

SPD nerengiami, kai priemonių poreikis planuojamas **tik valstybinės reikšmės miško žemėje**.

Tokiu atveju priemonės numatomos vidinės miškotvarkos projektuose.

Aprašas, įgyvendindamas STĮ, reglamentuoja 3 SPD rūšis:

Gamtotvarkos planas (GP)

Tikslinė programa (TP)

Veiksmų planas (VP)

Gamtotvarkos planas (GP) – dokumentas, kuriame:

- **kompleksiškai įvertinama ir apibūdinama** saugomos teritorijos arba tinklo „Natura 2000“ teritorijos ekologinė būklė, kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo problemos;
- nustatomi teritorijos tvarkymo tikslai, tvarkymo ir apsaugos uždaviniai, jų įgyvendinimo priemonės;
- joms įgyvendinti reikalingos lėšos ir vykdytojai;
- nustatomi **reikiamos apsaugos vietai suteikimo veiksmai**, kai rengiamas vietovės, atitinkančios buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, planas.

GP tikslas:

- **nustatyti reikiamos apsaugos** vietai, atitinkančiai buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, **suteikimo veiksmus**,
- **saugomose teritorijose (įskaitant „Natura 2000“ teritorijas)** nustatyti jų apsaugos ir tvarkymo tikslus, uždavinius, jų įgyvendinimo priemones, eiliškumą, įvertinant esamas problemas ir veiksnius, darančius poveikį gamtotvarkos planų objektams, nurodant priemones įgyvendinančius subjektus, numatant galimus finansavimo šaltinius ir kitas svarbias sąlygas.

Gali būti rengiami **dviejų tipų gamtotvarkos planai**:

1) vietovės GP:

pagal jį **įgyvendinami reikiamos apsaugos vietai**, atitinkančiai buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, **suteikimo veiksmai**;

2) saugomos teritorijos GP:

siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos saugomose teritorijose, „Natura 2000“ teritorijose ar jų dalyse aptinkamų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių, jų buveinių ir (ar) Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių palankią apsaugos būklę, rengiamas **gamtotvarkos planas, kuriame, įvertinus šiose teritorijose ar jų dalyse kylančias gamtosaugines problemas ir veiksnius, nustatomi tikslinių vertybių apsaugos tikslai, uždaviniai, jų įgyvendinimo priemonės ir eiliškumas.**

Tikslinė programa (TP):

tai dokumentas, rengiamas:

- tam tikroms kraštovaizdžio, biologinės įvairovės, saugomų gamtos ar nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos **problemoms, dėsningai kylančioms daugiau kaip vienoje teritorijoje, spręsti;**
- gamtosauginio ar kultūros paveldo švietimo **specialioms programoms įgyvendinti** regioniniu ar nacionaliniu mastu.

TP tikslas:

- nustatyti tikslus, uždavinius, priemones, įskaitant prevencines, siekiant **spręsti daugiau kaip vienoje teritorijoje dėsningai kylančias** gamtos ir (ar) nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos problemas,
- **įgyvendinti specialias** gamtosauginio ar su kultūros paveldo apsauga susijusio **švietimo programas.**

Galimos TP rengimo sritys:

- gamtos vertybių apsauga;
- kraštovaizdžio apsauga;
- nekilnojamųjų kultūros vertybių apsauga;
- etnokultūros tradicijų išsaugojimas;
- pažintinio turizmo plėtra, lankytojų srautų valdymas;
- gamtosauginio švietimo plėtra;
- su kultūros paveldo apsauga susijusio švietimo plėtra.

Veiksmų planas (VP):

Tai dokumentas, rengiamas:

- teritorijos ar jos dalies apsaugos ir (ar) tvarkymo priemonėms įgyvendinti;
- padedantis spręsti **konkrečias lokalias** apsaugos problemas (t.y. kai žinoma kur ir ką reikia daryti (konkrečioje teritorijoje ar jos dalyje krūmus kirsti, nendres pjauti ir pan.).

VP tikslas:

1. nustatyti teritorijos ar jos dalies priemones lokalioms, konkrečioms apsaugos problemoms spręsti, apibrėžiant konkrečių plano įgyvendinimo laikotarpį;
2. nurodyti atsakingus vykdytojus;
3. numatyti galimus finansavimo šaltinius;
4. kitas svarbias sąlygas.

Galimos rengiamų VP sritys:

- gamtos vertybių apsauga;
- kraštovaizdžio apsauga.
- nekilnojamųjų kultūros vertybių apsauga.

SPD rengimo organizavimas

SPD rengimo **organizatoriai** yra:

1. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (**Tarnyba**), kai rengiami valstybės įsteigtų saugomų teritorijų ir tinklo „Natura 2000“ teritorijų SPD;
2. **Kultūros ministerija**, kai rengiami kultūros paveldo objektų ir vietovių, valstybinių kultūrinių rezervatų (rezervatų-muziejų), valstybinių kultūrinių draustinių ir istorinių nacionalinių parkų SPD;
3. **savivaldybių administracijos**, kai rengiami savivaldybių įsteigtų saugomų teritorijų SPD.

SPD rengėjai. Kas ką rengia?

1. Tarnyba – vietovių GP;
2. saugomos teritorijos direkcija – **saugomų teritorijų GP, TP, VP** joms priskirtų teritorijų apsaugai ir tvarkymui užtikrinti;
3. Kultūros paveldo departamentas – SPD, susijusius su kultūros paveldo objektais ir vietovėmis, skirtus nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugai ir tvarkymui užtikrinti;
4. savivaldybių institucijos – dokumentus savivaldybių įsteigtų saugomų teritorijų apsaugai ir tvarkymui užtikrinti;
5. **nevyriausybinės ar kitos organizacijos**, turinčios saugomų teritorijų planavimo ir tvarkymo patirties – **organizatorius**, įvertinęs pateiktus pasiūlymus ir jiems pritaręs, **su minėta organizacija pasirašo susitarimą**, kuriame nustatomi strateginio planavimo dokumentų rengimo terminai, atsakingi asmenys ir kita susitarimui įvykdyti būtina informacija.

SPD rengėjas:

- **viešina** SPD projektus;
- teikia derinti SPD projektus;
- **rengdamas** tinklo „Natura 2000“ teritorijos ar jos dalies, kuriai apsaugos tikslai nenustatyti, **saugomos teritorijos gamtotvarkos planą**, rengėjas parengia apsaugos tikslų projektą, skirtą visai „Natura 2000“ tinklo teritorijai, kuris, prieš pradedant rengti GP, turi būti suderintas su Tarnyba;
- rengdamas tinklo „Natura 2000“ teritorijos ar jos dalies, kuriai apsaugos tikslai nenustatyti, **veiksmų planą**, rengėjas įvertina visas teritorijoje esančias saugomas gamtos vertybes, *motyvuotai pagrindžia, kad planuojamos priemonės joms neturės neigiamo poveikio*, ir nurodo, kokį teigiamą poveikį turės tinklo „Natura 2000“ teritorijos tikslinėms vertybėms;
- surinktus duomenis apie rastas saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių radavietes ir augavietes rengėjas pateikia į SRIS.

SPD projektų viešinimas, derinimas ir tvirtinimas

- Rengėjas parengia trumpą informacinį pranešimą apie parengtą saugomų teritorijų GP, VP ir TP projektą, kuris turi būti paskelbtas organizatoriaus, rengėjo, saugomų teritorijų direkcijų interneto svetainėse su šių dokumentų projektais.
- Nustatomas ne trumpesnis kaip 10 d. d. terminas pasiūlymams ir (ar) pastaboms pateikti, kita, rengėjo nuomone, svarbi informacija.
- Kai **SPD projektuose numatomos priemonės, kurias įgyvendinti planuojama valstybinėje miško žemėje ir kurios paveiks miškotvarkos sprendinius**, tokie projektai viešinami ir papildomai derinami, tvirtinami ir skelbiami vadovaujantis Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklėmis.

Žemės savininkų, valdytojų, suinteresuotos visuomenės dalyvavimas

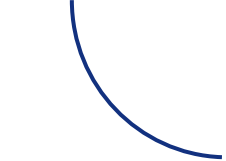
- Saugomų teritorijų GP, TP ir VP **viešinimo metu gavus rašytinių nuomonių, ne vėliau kaip per 20 d. d. parengiami ir išsiunčiami atsakymai raštu.** Rengėjas **apibendrintą atsakymų informaciją skelbia** savo ir saugomų teritorijų direkcijų svetainėse.
- **SVARBU: esant poreikiui,** ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo viešinimo pabaigos **organizuojamas susitikimas,** jame paaiškinami šių dokumentų rengimo tikslai ir esminės numatomų įgyvendinti priemonių kryptys. Susitikimo protokole pateikiamos apibendrintos susitikimo dalyvių nuomonės, pasiūlymai.
- **Nesant prieštaravimų ar pasiūlymų arba motyvuotai juos atmetus, laikoma, kad projektų viešinimo procedūros atliktos tinkamai.**
- Saugomų teritorijų GP, TP ir VP viešinimo metu rengėjas informuoja, kad suplanuotos priemonės bus įgyvendinamos tik gavus žemės sklypų savininkų ar valdytojų sutikimą – apie tai jie informuojami raštu jų deklaruotos gyvenamosios vietos ar buveinės adresu arba elektroninėmis ryšio priemonėmis.

Vietovių GP turi būti derinami su suinteresuotomis institucijomis ir **Tarnybos teikimu tvirtinami aplinkos ministro (istoriniuose nacionaliniuose parkuose, kultūriniuose rezervatuose (rezervatuose-muziejuose) ir draustiniuose, kultūros paveldo objektuose esančių teritorijų – suderinus su Kultūros ministerija).**

Valstybės įsteigtų teritorijų SPD (išskyrus vietovių GP) turi būti suderinti su atitinkamų saugomų teritorijų direktijomis (jei jos nėra SPD rengėjai), kurios administruoja ar kurioms priskirta teritorijų, kurių SPD rengiami, apsauga ir priežiūra, su kitomis suinteresuotomis institucijomis.

Teritorijos, esančios istoriniame nacionaliniame parke, valstybiniame kultūriniam rezervate (rezervate-muziejuje) ar kultūriniam draustinyje, arba teritorijos, kurioje numatomos įgyvendinti priemonės gali paveikti kultūros paveldo objektą, SPD turi būti suderintas su atitinkamu Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos.

- **SVARBU:** jeigu šios teritorijos įtrauktos ir į „Natura 2000“, SPD turi būti suderintas ir su Tarnyba.

- *Savivaldybių draustinių ar jų dalių, įtrauktų į „Natura 2000“, SPD (išskyrus vietovių gamtotvarkos planus) turi būti suderinti su atitinkama savivaldybės administracija, saugomos teritorijos direkcija (jei jos nėra SPD rengėjai), kuriai priskirta tinklo „Natura 2000“ teritorijos apsauga ir priežiūra, kitomis suinteresuotomis institucijomis.*

- *Savivaldybių draustinių ar jų dalių, neįtrauktų į „Natura 2000“, SPD (išskyrus vietovių gamtotvarkos planus), turi būti suderinti su Tarnyba, kitomis suinteresuotomis institucijomis.*

SPD tvirtinimo kompetencija:

1. **Saugomų teritorijų GP** (išskyrus savivaldybių draustinių, kultūros paveldo objektų ir vietovių, valstybinių kultūrinių rezervatų (rezervatų-muziejų), valstybinių kultūrinių draustinių ir istorinių nacionalinių parkų), taip pat **TP, tvirtina Tarnyba.**

2. **VP** (išskyrus savivaldybių draustinių), **tvirtina** atitinkama **STD.**

3. Savivaldybių draustinių SPD tvirtina savivaldybių institucijos.

Jeigu savivaldybių draustinių SPD parengti tinklo „Natura 2000“ teritorijoje esančioms saugomoms gyvūnų, augalų, grybų rūšims ir buveinėms saugoti, tokius saugomų teritorijų GP, TP tvirtina Tarnyba, VP – atitinkama STD.

- Kultūros paveldo objektų ir vietovių, valstybinių kultūrinių rezervatų (rezervatų-muziejų), valstybinių kultūrinių draustinių ir istorinių nacionalinių parkų SPD tvirtina kultūros ministras, **išskyrus VP**, kuriuos tvirtina atitinkamos saugomos teritorijos direkcija.
- *Jeigu tokios teritorijos ar jų dalys priskirtos „Natura 2000“ tinklui, jų saugomų teritorijų GP ir TP, kurių tikslas – saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir buveinių apsauga, tvirtina Tarnyba.*
- Patvirtinti SPD ir jų priedai **ne vėliau kaip per 5 darbo dienas paskelbiami** juos patvirtinusios institucijos ir atitinkamos ST direkcijos interneto svetainėse.

SPD PERŽIŪRA IR KEITIMAS

- Už SPD peržiūrą atsakinga institucija **periodiškai**, kaip nustatyta SPD, **bet ne rečiau kaip kas 5 metus**, atsižvelgdama į kintančias aplinkybes ir veiksnius, peržiūrėdama dokumentą turi:
- įvertinti jame iškeltų tikslų, uždavinių ir priemonių atitiktį esamai situacijai,
- priemonių finansavimą ir lėšų panaudojimą,
- pasiektus rezultatus, tikslinių vertybių apsaugos būklę pagal jų stebėsenos rezultatus,
- būtinybę keisti suplanuotas priemones ir (ar) numatyti naujas,
- **numatyti preliminarų lėšų poreikį kiekvienam vėlesniam 5 metų laikotarpiui**.

- Jeigu įgyvendinant patvirtintų SPD priemones ir vykdant jų įgyvendinimo stebėseną paaiškėja naujų arba nenumatytų aplinkybių, trukdančių įgyvendinti priemones ar kaip nors kitaip siekti tikslų arba pagrindžiančių būtinybę keisti priemones ar tikslus, **SPD gali būti keičiamas prieš tai atlikus jo peržiūrą anksčiau**, nei numatyta SPD.
- Turint tikslą peržiūrėti ir (ar) pakeisti SPD:
  - už SPD peržiūrą atsakinga institucija organizuoja ir (ar) rengia dokumento pakeitimą, jį viešina ir derina.
  - **Pasiūlymus dėl strateginio planavimo dokumentų keitimo vertina jį patvirtinusi institucija.**
  - Keitimo dokumento rekomenduojamas turinys pateikiamas Aprašo 3 priede.

- **SPD keitimą gali inicijuoti ir kiti asmenys** - jie turi raštu pateikti motyvuotus pasiūlymus institucijai, atsakingai už dokumento peržiūrą. Įvertinusi pasiūlymus ir jiems pritarusi, institucija, atsakinga už dokumento peržiūrą, organizuoja jo keitimą.
- **Informacija apie įgyvendintas priemones**, numatytas SPD (jų mastą (kiekį, plotą ir kt.) ir kt.), saugomų gamtos vertybių būklės stebėsenos ar kiti svarbūs duomenys **ne vėliau kaip per 15 d. d.** dienų nuo priemonių įgyvendinimo ir stebėsenos atlikimo pateikiami institucijai, atsakingai už dokumento priemonių įgyvendinimo koordinavimą. Ji gautus duomenis paskelbia savo interneto svetainėje.

Ačiū už dėmesį ir kantrybę! 😊

